



V článku Přechodový model informační gramotnosti I.¹ jsme představili základní východiska modelu, včetně jeho odlišností od tradičních variant modelů informační gramotnosti. V druhé části podrobnější analýzy popíšeme, jakým způsobem je možné jej implementovat do vysokoškolských kurzů informačního vzdělávání, a naznačíme jeho vazbu se vzděláváním na nižších stupních v českém prostředí, které je kodifikováno poměrně volnými Rámcovými vzdělávacími programy.

Je třeba zdůraznit, že nejde o obvyklý čistě kompetenční modelový popis, který by byl založený na souboru toho, co student zná, umí a jaké má postoje, tedy vycházející z Bloomovy taxonomie², nebo nějakého modernějšího členění, ale nabízí soubor konkrétních témat a aktivit, které je možné v rámci jednotlivých částí provádět. V tabulce uvádíme rozbor jednotlivých kognitivních domén, vztahených na prostředí univerzitního kuru, avšak na druhou stranu vnímáme jako užitečné ponechat v této oblasti určitou variabilitu, která umožní model implementovat do libovolné vzdělávací situace.

Rádi bychom také zdůraznili, že v rámci pedagogického paradigmatu se pohybujeme na pomezí konektivismu a konstruktivismu. Konektivismus je zde možné chápat jako určité konzervativní rozšíření³, které se snaží posunout důraz – tam kde je to možné – od interakce studenta s látkou k týmové spolupráci a budování sociálního kapitálu. Mělo by tak docházet k rozvoji něčeho, co lze označit jako kompetence pro 21. století⁴.

Implementace Přechodového modelu do kurzů projektového Centra informačního vzdělávání (CEINVE)

Přechodový model informační gramotnosti byl navržen zejména s ohledem na jeho praktickou aplikovatelnost v rámci výuky především v terciárním vzdělávání. Informačně gramotný vysokoškolský student by měl být schopen prokázat svou dovednost shromažďovat, používat, spravovat a vytvářet informace a data eticky přijatelným způsobem. Navíc má dovednosti k tomu, aby tyto činnosti vykonával efektivně.⁵ Cílem Centra informačního vzdělávání je rozvíjet u studentů dovednosti v jednotlivých oblastech Přechodového modelu tak, aby sám student rozpoznal svou informační potřebu, znal způsoby vyhledávání, organizace a analýzy informací, dovedl dokumenty vytvářet a sdílet výsledky své práce. Jedinečnost tohoto procesu sledujeme především v provázanosti jednotlivých oblastí, která je klíčovou vlastností celého konektivistického vzdělávacího procesu. Pokud si student dokáže osvojit princip fungování vazeb mezi jednotlivými prvky modelu informační gramotnosti, měl by mít ty nejlepší předpoklady k tomu, aby jeho práce s informacemi byla efektivní.

K rozvoji informační gramotnosti u studentů Masarykovy univerzity přispívá Centrum informačního vzdělávání řadou vzdělávacích aktivit, jejichž edukační cíle, forma i posluchači se liší. Diverzifikovanost vzdělávacích aktivit vychází vstříc individuálním potřebám jednotlivých studentů, kteří si mohou zvolit právě takovou formu výuky, která jim nejvíce vyhovuje. Tato strategie je také nastavena s důrazem na rozvoj chápání potřeby celoživotního vzdělávání studenty. Jedinci schopní kritického

¹ ČERNÝ, Michal a Dagmar CHYTKOVÁ. Přechodový model informační gramotnosti I.

² HUITT, William. Bloom et al.'s taxonomy of the cognitive domain. *Educational Psychology Interactive*, 2004, str. 4-6.

³ BRDICKA, Bořivoj. Konektivismus - teorie vzdělávání v prostředí sociálních sítí.

⁴ Srov. CARNEVALE, Anthony P. 21st Century Competencies. 2013.

⁵ The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy: Core Model For Higher Education.

myšlení a vědomí si svých informačních potřeb, kteří se navíc naučili, jak se učit, a mají tak optimální východiska pro to, aby se stali důležitými a oceňovanými členy společnosti založené na transferu znalostí a dovedností⁶. Tyto kompetence jsou u studentů rozvíjeny jednak v e-learningových předmětech Kurz práce s informacemi a Kreativní práce s informacemi, jednak v rámci seminářů informační gramotnosti a konečně na praktických workshopech, které jsou součástí e-learningu Kreativní práce s informacemi.

Semináře

Semináře Centra informačního vzdělávání jsou koncipovány tak, aby pokrývaly oblasti, které jsou společné studentům napříč obory Masarykovy univerzity, neboť vytváří znalostní základ potřebný k efektivnímu studiu na vysoké škole. Témata jednotlivých lekcí jsou volena s ohledem na rovnoměrné pokrytí všech oblastí stanovených Přejchodovým modelem, jednak s ohledem na konkrétní potřeby studentů MU. Každá lekce trvá 90 minut a obvykle je koncipována s maximálním důrazem na praktičnost a konkrétní využitelnost předávaných znalostí a dovedností. Stanovení témat jednotlivých lekcí předchází analýza studijních potřeb. Informace jsou získávány jak od knihovníků, tak přímo od studentů (například v podzimním semestru 2012 byla rozeslána anketa všem doktorandským studentům přírodovědecké a filozofické fakulty; na základě získaných responzí byla pro následující semestry nabídka seminářů obohacena například o seminář Pedagogické minimum pro doktorandy s využitím metod kritického myšlení či Jak se orientovat v grantových programech).

Pro podzimní semestr 2013 bylo připraveno celkem 29 unikátních seminářů⁷ pokrývajících oblasti Přejchodového modelu tak, jak je naznačeno v následující tabulce:

Téma	Oblast dle Přejchodového modelu	Cílová skupina
Tvůrčí psaní odborného textu	Tvorba dokumentů	Bc., Mgr., PgS.
Jak (ne)psát odborný text	Analýza; Tvorba dokumentů	Bc., Mgr., PgS.
Pedagogické minimum pro doktorandy s využitím metod kritického myšlení	Tvorba znalostí; Komunikace	Bc., Mgr., PgS.
Tvorba odborného článku	Tvorba dokumentů	PgS.
Publikační činnost (RIV, RUV)	Organizace poznatků	PgS.
Jak napsat posudek kvalifikační práce	Analýza	PgS.
Jak napsat grantovou žádost	Hledání informací; Tvorba dokumentů	PgS.
Efektivní dotazníkové šetření	Hledání informací; Analýza	Bc., Mgr.
Snadné dotazování online	Hledání informací; Analýza	Bc., Mgr.
Metody kvalitativního rozhovoru	Hledání informací; Analýza	Bc., Mgr.
Online nástroje	Tvorba dokumentů; Komunikace; Organizace poznatků	
Vyhledávání informací na internetu	Hledání informací; Analýza	Bc., Mgr.
Kreativní práce s odborným textem: Vsaďte na myšlenkové klobouky	Analýza	Bc., Mgr.
Myšlenkové mapy	Definování potřeby; Organizace znalostí; Tvorba dokumentů	Bc., Mgr.
Kreativní paměťové techniky	Tvorba znalostí	Bc., Mgr.
Prezi	Tvorba dokumentů; Komunikace	Bc., Mgr.
Využití nových technologií ve vzdělávání	Tvorba znalostí; Komunikace; Tvorba dokumentů	Bc., Mgr.

⁶ Information Literacy Competency Standards for Higher Education.

⁷ Unikátní seminář je označení pro seminář na vybrané téma, který se dále opakuje dle zájmu a potřeb studentů. Celkový počet uskutečněných seminářů za semestr tedy bývá mnohonásobně vyšší.

Etika vědecké práce	Informační sebeřízení	Bc., Mgr.
Bezpečnost na internetu (Co dělat s problémem dítěte na internetu?)	Informační sebeřízení	Bc., Mgr.
Ochrana autorských práv (Diplomová práce v souladu se zákonem s důrazem na plagiátorství)	Informační sebeřízení	Bc., Mgr.
Sociální sítě jako zdroj informací	Hledání informací; Analýza	Bc., Mgr.
Citace specifických médií	Organizace poznatků	Bc., Mgr.
Impakt pro akademiky	Organizace poznatků	Akademičtí pracovníci
Jak napsat bakalářskou práci	Tvorba dokumentů; Analýza	Bc., Mgr.
Tvorba, hodnocení a interpretace odborného textu	Tvorba dokumentů; Analýza	Bc., Mgr.
Prezentační dovednosti (I a II)	Komunikace	Bc., Mgr.

Online kurzy

V rámci projektu Centrum informačního vzdělávání vznikají především dva kurzy věnující se informačnímu vzdělávání: Kurz práce s informacemi a Kreativní práce s informacemi⁸. Oba kurzy jsou semestrálními online předměty otevřenými pro všechny studenty Masarykovy univerzity. Cílem předmětu Kurz práce s informacemi je studenty naučit základním znalostem a dovednostem v oblasti informační gramotnosti. Kurz Kreativní práce s informacemi pak tyto znalosti a dovednosti rozvíjí o schopnost kreativního a kritického myšlení a zabývá se podrobněji dílčími technikami.

Při tvorbě témat kurzů jsme vycházeli z Přechodového modelu. Kurzy tak pokrývají všechny oblasti modelu. Následující tabulka znázorňuje jednotlivá témata kurzů doplněná o informaci, do které části modelu téma spadá. Třetí sloupec pak podává přehled kompetencí, které v kurzech u studentů rozvíjíme. Kompetencemi zde myslíme rozvoj vědomostí, dovedností a postojů.

Kurz práce s informacemi

Téma modulů v kurzu	Oblast modelu	Rozvíjená kompetence Student:
Informační sebeřízení	Informační sebeřízení	<ul style="list-style-type: none"> zná základní pravidla chování na sociálních sítích chápe význam aktualizace softwaru a operačního systému navrhne základy zabezpečení domácího počítače chápe sociální význam informací respektuje základní etické aspekty práce s informacemi zodpovědně a bezpečně se pohybuje ve virtuálním prostředí
Definování problému	Definování problému	<ul style="list-style-type: none"> umí zformulovat svoji informační potřebu dovede identifikovat klíčová slova zvládá rozšířit a zúžit téma navrhne synonyma zná metody vedoucí k nalezení tématu rozumí odborné terminologii uvědomuje si význam (váhu) informační potřeby
Kde a jak hledat informace	Hledání informací	<ul style="list-style-type: none"> uvědomuje si důležitost informačních pramenů a jejich význam pro informační společnost dokáže vyhledávat v informačních pramenech / zdrojích zná základní informační zdroje a instituce zná základní metody vyhledávání
Elektronické informační zdroje	Hledání informací	<ul style="list-style-type: none"> využívá vzdálený přístup k EIZ MU zná druhy EIZ a má orientační přehled o dostupných EIZ umí pracovat s EIZ a efektivně v nich hledat vnímá rozdílnou váhu informačních zdrojů

⁸ S KPI se již ve světě informací neztratím.

Internet jako zdroj informací	Hledání informací	<ul style="list-style-type: none"> zná metody vyhledávání na internetu má představu o aktuálním vývoji internetu umí rozlišit jednotlivé vyhledávací stroje a jejich možnosti vnímá negativní aspekty internetu
Organizace poznatků a uchování informací	Organizace poznatků	<ul style="list-style-type: none"> umí rozčlenit a kategorizovat získané poznatky uvědomuje si význam kooperace na snižování entropie v informačním prostředí chápe význam třídění poznatků v informační společnosti
Hodnocení informací a zdrojů	Analýza	<ul style="list-style-type: none"> uvědomuje si význam posuzování a upřednostňuje kvalitní zdroje kriticky přistupuje k hodnocení a analýze informací reflektuje vlastní předchozí znalosti a postoje identifikuje vztahy mezi informačními entitami umí posoudit kvalitu zdroje posuzuje zdroje podle vnitřních a vnějších kritérií
Interpretace textu	Analýza	<ul style="list-style-type: none"> je schopen reprodukovat klíčové myšlenky textu umí určit klíčové pojmy textu dokáže z odborného textu získat potřebné informace
Tvorba textu	Tvorba dokumentů	<ul style="list-style-type: none"> umí vytvořit odborný text vyvaruje se nejčastějších chyb zná zásady tvorby redukovaného textu a jeho charakteristiku respektuje právo autora zná druhy a typy odborného textu
Zpracování textu	Tvorba dokumentů	<ul style="list-style-type: none"> ovládá základy typografie umí popsat základní gramatické chyby a vyhnout se jim zná druhy textových editorů a možnosti jejich využití aplikuje metody citování chápe význam jazykové kultury
Netextové dokumenty	Tvorba dokumentů	<ul style="list-style-type: none"> zná typologii netextových dokumentů uvědomuje si důležitost symbolů a jejich interpretace umí vytvořit a upravit základní netextové dokumenty
Tvorba znalostí	Tvorba znalostí	<ul style="list-style-type: none"> umí aplikovat techniku učení chápe principy technik učení a paměťových technik
Verbální a neverbální projev	Komunikace	<ul style="list-style-type: none"> zná specifika komunikace v online prostředí je schopen logické argumentace argumentuje věcně a nikoliv osobně umí veřejně prezentovat a tvořit kvalitní prezentace
Publikování	Komunikace	<ul style="list-style-type: none"> zná možnosti publikování dokumentu zastává obecné principy publikační etiky umí použít vhodné nástroje k publikování v online prostředí

Kreativní práce s informacemi

Téma modulů v kurzu	Oblast modelu	Rozvíjená kompetence Student:
Time management	Informační sebeřízení	<ul style="list-style-type: none"> ví, co znamená time management zná základní rozdělení time managementu chápe základní principy metody GTD
Myšlení a kreativita	Informační sebeřízení	<ul style="list-style-type: none"> zná druhy myšlení umí definovat kritické a kreativní myšlení zná rozdíl mezi vertikálním a laterálním myšlením chápe základní princip fungování mozku

		<ul style="list-style-type: none"> • ví, co je to kreativita • chápe rozdíl mezi kreativní schopností, postojem a procesem • zná, čím se vyznačuje kreativní osobnost • zná základní bloky kreativity
Asociace	Definování problému, Hledání informací	<ul style="list-style-type: none"> • ví, co jsou to asociace a k čemu slouží • zná základní asociční techniky • umí provádět asociční řady • umí aplikovat metodu SCAMPER
Brainstorming	Definování problému, Hledání informací	<ul style="list-style-type: none"> • zná účel a smysl brainstormingu • umí aplikovat pravidla brainstormingu • dokáže vést brainstorming • umí používat varianty brainstormingu
Myšlenkové mapy	Definování problému, Organizace poznatků, Tvorba dokumentů, Tvorba znalostí	<ul style="list-style-type: none"> • chápe výhody myšlenkových map • zná a umí aplikovat principy tvorby myšlenkových map • ví, kde všude můžete myšlenkové mapy uplatnit
Myšlenkové klobouky	Definování problému, Hledání informací	<ul style="list-style-type: none"> • chápe princip metody myšlenkových klobouků • aplikuje metodu skupinově i individuálně • umí myslet efektivně
Vizualizace dat	Tvorba dokumentů, Komunikace	<ul style="list-style-type: none"> • ví, co je to vizualizace informací • zná model SQVID • umí aplikovat model 60 • zná fáze vizuálního myšlení
Infografiky	Tvorba dokumentu, Komunikace	<ul style="list-style-type: none"> • ví, co jsou to infografiky • chápe, k čemu infografiky slouží • umí vytvořit základní infografiku
Sociální sítě	Hledání informací, Komunikace	<ul style="list-style-type: none"> • zná vybrané sociální sítě • umí hledat ve vybraných sociálních sítích • ví, k čemu sociální sítě slouží • uvědomuje si význam sociálních sítí jako zdroje informací
Mediální gramotnost	Hledání informací, Analýza	<ul style="list-style-type: none"> • chápe, co je mediální gramotnost • ví, čím se vyznačuje mediálně gramotná osoba • umí aplikovat principy mediální gramotnosti
Rychločtení	Analýza	<ul style="list-style-type: none"> • chápe smysl rychlého čtení • zná principy rychlého čtení • umí aplikovat principy rychlého čtení
Tvůrčí psaní	Tvorba dokumentů	<ul style="list-style-type: none"> • zná metody, které pomohou v motivaci k psaní • zná metody, které pomohou hledat témata a pojmy • chápe význam tvůrčích metod při psaní odborného textu • chápe význam hodnocení a sebehodnocení • zná metody usnadňující hodnocení textu • zná metody, které pomohou s prezentováním textu • umí metody aplikovat
Techniky učení	Tvorba znalostí	<ul style="list-style-type: none"> • zná principy fungování technik učení • umí aplikovat jednotlivé techniky • zná pět strategických kroků učení • zná vhodné podmínky pro učení • ví, jakým způsobem si více zapamatujete • ví, čím se stravovat při učení
Paměťové techniky	Tvorba znalostí	<ul style="list-style-type: none"> • chápe princip paměťových technik • zná základní druhy technik • umí používat vybrané techniky v praxi
Aktivní čtení	Analýza, Tvorba znalostí	<ul style="list-style-type: none"> • zná význam čtení • chápe rozdíl mezi jednotlivými druhy a typy čtení • zná různé techniky aktivního čtení

Ústní projev	Komunikace	<ul style="list-style-type: none"> zná různé techniky aktivního čtení ví, jak postupovat před čtením zná složky rétoriky ví, jak upevnit vztah s publikem ví, jak zvládnout trému uvědomuje si význam artikulačních cvičení
Storytelling	Komunikace	<ul style="list-style-type: none"> ví, jak vystavět příběh chápe význam storytellingu zná možnosti využití storytellingu
Argumentace	Komunikace	<ul style="list-style-type: none"> ví, co je argument umí argument identifikovat rozeznává závěr argumentu a důvody argumentu zná argumentační fauly
Jak se ptát a jak naslouchat	Komunikace	<ul style="list-style-type: none"> zná, čím se vyznačuje aktivní naslouchání ví, proč je vhodné naučit se ptát umí aplikovat principy aktivního naslouchání a dotazování se
Wiki	Komunikace	<ul style="list-style-type: none"> zná principy wiki ví, jaké jsou výhody a nevýhody wiki ví, jak wiki využít ke studiu

Implementace Přechodného modelu informační gramotnosti do nižších stupňů vzdělávacího systému ČR – východiska

Informační gramotnost je jednak aktuální téma a fenomén, už tak trochu i klišé, především tehdy, pokud se o ní mluví obecně, bez kontextu s konkrétním prostředím. V kontextu tohoto článku je záměrem učinit prvotní sondu toho, jaký je současný stav implementace modelů informační gramotnosti v edukaci nejprve v sekundární (příp. v primární) oblasti českého školství, jaké perspektivy informační gramotnost mohou a především nezbytně musí čekat. Široce pojatá analýza a specifikace tématu pak vyžaduje samostatné odborné pojednání.

Přestože informační gramotnost jako jedna z tzv. nových gramotností v posledních letech proniká jako téma i do českých škol, zatím se nedaří náležitě interpretovat obsah pojmu informační gramotnost a koncipovat ukotvení náležité edukace informační gramotnosti v základních kurikulárních dokumentech českého vzdělávacího systému, definujících a konkretizujících skutečný obsah vzdělávání včetně cílů a nástrojů – tedy v rámcových vzdělávacích programech pro předškolní vzdělávání (dále RVP PV), základní vzdělávání (dále RVP ZV) i střední vzdělávání na gymnáziích a středních odborných školách (dále především RVP G) a také v konkrétních školních vzdělávacích programech jednotlivých škol všech stupňů. Informační gramotnost, která je jedinou součástí celé vzdělávací oblasti Informační a komunikační technologie např. v RVP ZV, je stále mnoha učiteli i odborníky považována za kompetenci, kterou žák získává a kvalitativně zhodnocuje ve vzdělávacím oboru Informační a komunikační technologie, jehož obsahovou stránku informační gramotnost, definovaná v RVP, zcela vyplňuje⁹. Je nutno říci, že pojetí informační gramotnosti definované v RVP nedostatečně koresponduje s Přechodovým modelem IG KISKu, výrazněji totiž upřednostňuje cíle i prostředky k jejich dosažení odpovídající gramotnosti počítačové. Jedním ze stěžejních cílů týmu CEINVE je prostřednictvím edukace Přechodného modelu IG výše uvedenými formami primárně ve vysokoškolském prostředí umožnit pochopení informační gramotnosti jako vyváženého komplexu kompetencí daných konkrétními dílčími znalostmi, dovednostmi a postoji umožňujícími každému člověku obstát v informačním světě, ve společnosti znalostí. V kontextu vzdělávacího prostředí ČR je potom cílem vzdělávacích aktivit Centra informačního vzdělávání prosadit tuto komplexní náplň modelu jako nezbytnou, již mladý člověk nezíská absolvováním nějakého jednoho konkrétního předmětu v rámci formálního vzdělávání, nýbrž bude si ji osvojovat průběžně od raného dětství v rodinném prostředí a předškolním vzdělávání a po celou další školní docházku i v profesním a osobním životě v rámci celoživotního učení.

Analyzujeme-li RVP ZV, je třeba říci, že pojem informační gramotnost se v něm vyskytuje pouze jedenkrát – na str. 36 dokumentu. Vycházíme-li ze základního dokumentu k informační gramotnosti v ČR definujícího pojem informační gramotnost (Dombrovská, Landová, Tichá, 2004)¹⁰ a z definice pojmu i obsahu informační gramotnosti dle našeho Přechodového modelu, obsah jimi definované informační gramotnosti je nerovnoměrně „rozdroben“ v RVP ZV po jednotlivých pilířích modelu, příp. po konkrétních tématech spadajících do daného pilíře v různých předmětech, vzdělávacích oblastech a oborech s ohledem na klíčové kompetence, které jsou pro danou oblast vzdělávání deklarovány. S takto roztržštěným fungujícím modelem informační gramotnosti v kurikulárních dokumentech může být pro konkrétní vzdělávací instituci složité dosáhnout optimálního stavu v tom, aby všechny znalosti, dovednosti a postoje získané v předmětu ICT mohli žáci využít při formování dalších oblastí, které do široce pojaté a v našem Přechodovém modelu definované informační gramotnosti spadají. V této souvislosti je třeba při-

⁹ Celý text aktualizované verze Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) je dostupný z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>.

¹⁰ DOMBROVSKÁ, M., H. LANDOVÁ a L. TICHÁ. *Informační gramotnost – teorie a praxe v ČR*.

pomenout, že optimalizaci rozvoje komplexní informační gramotnosti navíc brání nedostatek komplexní a plošné metodické podpory pedagogů v posílení jejich edukačních podmínek pro kvalitní informační vzdělávání.

Model informační gramotnosti, který postavil tým CEINVE jako reflexi změn v informačním vzdělávání a chování několika posledních let, je modelem univerzálním, tedy využitelným v jakékoli fázi vzdělávání. Z kontextu předchozího textu plyne, že současný stav edukace informační gramotnosti v prostředí vzdělávacích institucí primárního a sekundárního školství, kdy stále převažuje informační vzdělávání v rámci jediného vyučovacího předmětu, není zcela vyhovující a dostačující s ohledem na skutečný význam informační gramotnosti ve školním prostředí a hlavně v celoživotním učení.

Kvalitativně lepší a komplexní implementace Přechodného modelu může velmi dobře probíhat i ve stávajících podmínkách českého (primárního a sekundárního) školství také několika jinými, perspektivnějšími cestami, které si dovoluujeme navrhnout:

1. Integrace celého obsahu Přechodného modelu roztržštěně do obsahu co největšího množství vzdělávacích předmětů základního a středního školství (a s ohledem na RVP také primárního školství) časově neomezeně, jako přirozená součást veškeré výuky – ve shodě s úrovní, v níž se žák na vzdělávacím stupni nachází. Takový systém už funguje, nepovinně, dobrovolně, zásadně podmíněně tím, do jaké míry si informační gramotnost osvojil učitel daného předmětu, do jaké míry je aktivní v tom, které prvky modelu do své výuky cíleně zavádí¹¹.
2. Implementace celého Přechodného modelu IG do ŠVP v rámci využití disponibilního počtu hodin jako samostatný předmět (např. volitelný). S touto možností je samozřejmě svázána podmínka vytvoření osnov a nalezení příhodného označení předmětu, které by čitelně a jednoznačně, tedy lépe než ve stávajících RVP, reflektovalo obsahovou stránku i cíle – v kontextu implementace Přechodného modelu do vysokoškolského prostředí prostřednictvím Kurzu práce s informacemi by bylo vhodné pojmenovat i na nižších stupních školství tento předmět např. názvem Práce s informacemi. Varianta zmíněné „předmětové“ implementace Přechodného modelu do základního i středního školství se jeví jako velice vhodná a na nejvyšší potřebná, což dokládají mj. osobní pedagogické zkušenosti některých členů projektového týmu CEINVE.
3. Integrace obsahu celého Přechodného modelu „blokově“, tedy jako integrální a kompaktní součást určených předmětů, reflektující všechny části Přechodného modelu – např. ve vzdělávacím obsahu předmětů Informační a komunikační technologie a předmětu český jazyk. Také tento způsob implementace Přechodného modelu je jistě možný, v prostředí českého školství existuje několik konkrétních příkladů jeho realizace¹².

Je nutno uvést, že v kterékoli variantě je implementace modelu IG nutně doprovázena splněním několika stěžejních podmínek vztahujících se k učitelům, žákům i edukačnímu prostředí:

- Kompetence učitelů v ICT – osvojená počítačová gramotnost s ohledem na stupeň vzdělávání, v němž se pedagog profesně pohybuje.
- Kompetence učitelů v metodách, které s edukací informační gramotnosti souvisejí a jsou v rámci ní dobře využitelné – mj. např. kritické myšlení a jeho metody a postupy, kreativní práce s informacemi a kreativní přístupy ke vzdělávání.
- Vybavenost školy ICT na úrovni odpovídající potřebám jednotlivých předmětů, v nichž má edukace Přechodného modelu informační gramotnosti probíhat.
- Podpora vedení školy v přípravě změn v kurikulárních dokumentech, tedy ve školním vzdělávacím programu, které si zavádění obsahu modelu do vzdělávání v dané instituci vynutí.
- Ochota disponibilní hodiny věnovat právě informační gramotnosti a její edukaci jakožto novému samostatnému předmětu nebo integrální součásti některého z tradičních předmětů vzdělávání na daném vzdělávacím stupni.
- Kvalitně zpracovaná metodika edukace informační gramotnosti cílená pro každý stupeň vzdělávací soustavy ČR, v němž bude vzdělávání realizováno.
- Podpora dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků cíleně zaměřená na plošné vzdělání pedagogů (včetně pedagogů volnočasových aktivit a knihovníků).

S ohledem na současné podmínky a možnosti redukce či změny v kurikulárních dokumentech (tendence k tomu byly vysloveny v celonárodní kampani Celé Česko mluví o vzdělávání¹³ i v připravované strategii vzdělávací politiky ČR Strategie 2020¹⁴) by velkým pokrokem a přínosem v oblasti implementace edukace informační gramotnosti, ideálně v podobě Přechodného modelu, rozhodně byla změna RVP primárního i sekundárního školství ČR. Tato změna by byla reálně vyjádřena jako vědomé, přímé a koncepční začlenění informační gramotnosti a komplexně pojaté práce s informacemi jako vzdělávacího obsahu.

Přestože Přechodový model informační gramotnosti je primárně koncipován pro studenty VŠ jako součást inovovaného e-learningového předmětu Kurz práce s informacemi, hodláme obhájit jeho funkčnost a obecně akceptovatelnou přijatelnost pro nižší stupně vzdělávání jednak prostřednictvím různorodých teoretických textů, studií a článků, jednak také v praktických seminářích, metodikách a kurzech zaměřených na pedagogy primárního a sekundárního vzdělávání. Rádi bychom výsledky

¹¹ Aktivity pedagogů v této oblasti dobře reflektují portály podporující rozvoj informační gramotnosti prostřednictvím posilování kompetencí v oblasti čtenářství nebo tvořivého psaní – viz např. <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/>, <http://www.kriticke-mysleni.cz/aktuality.php>, projekt badatelé – <http://www.badatele.cz/> atd.

¹² Jedním z konkrétních příkladů je Školní vzdělávací program Gymnázia P. Křížkovského s uměleckou profilací v Brně – dostupné z: <http://gymum.cz/>.

¹³ Komplexní informace k cílům i výsledkům kampaně lze získat jsou dostupné z: <http://ceskomluvi.cz/>.

¹⁴ Stěžejní strategické dokumenty aktivity ministerstva školství jsou dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/>.

svého počínání, doplněné relevantním výzkumem, rezentovali jako obecně přijatelnou a perspektivní formu vzdělávání k takové informační gramotnosti pro všechny stupně vzdělávací soustavy v České republice, která bude akceptovatelná a zároveň nevyhnutelná jakožto jedna z klíčových kompetencí kvalitního a úspěšného života ve znalostní společnosti 21. století.

Závěr

Přístup k modelu informační gramotnosti jako nástroji reflektujícímu změny, které proběhly od šedesátých let v celé společnosti a které běžně označujeme jako informační revoluce, není ničím mimořádně specifickým či novým. Například kniha *The new information literacy*¹⁵ od autorek Emma Coonan a Jane Secker k problematice přistupuje velice podobným způsobem, i když žádný konkrétní nový model nevytváří.

Představený model si klade za cíl nabídnout jednak adekvátní uchopení a ukotvení vysokoškolského informačního vzdělávání, které by díky němu nemělo vykazovat takové tematické rozkolísanosti, jaké jsme svědky nyní, když informační vyhledávání či práce s elektronickými zdroji často naprosto zastiňuje význam analýzy a syntézy, což vnímáme jako problém společenský, ekonomický i logický.

Druhým významným přínosem by měl být vznik rámce, který umožní více racionalizovat informační vzdělávání a zajistit jeho prostupnost v rámci jednotlivých stupňů vzdělávání. Jde o první předpoklad pro to, aby bylo možné uvažovat o vzniku samostatného předmětu „informační vzdělávání“, který by měl význam na základních, středních i vysokých školách.

Literatura

BRDIČKA, Bořivoj. Konektivismus - teorie vzdělávání v prostředí sociálních sítí. *Metodický portál: Články* [online]. 02. 09. 2008, [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://spomocnik.rvp.cz/clanek/10357/KONEKTIVISMUS—TEORIE-VZDELAVANI-V-PROSTREDI-SOCIALNICH-SITI.html>. ISSN 1802-4785.

CARNEVALE, Anthony P. 21St CENTURY COMPETENCIES. 2013. Dostupné z: http://www9.georgetown.edu/grad/gppi/hpi/cew/web-content/pdfs/cd_21stcenturycompetencies.pdf.

COONAN, Jane Secker and Emma. *The new information literacy: a practical framework for teaching*. London: Facet, 2012. ISBN 978-185-6048-224.

ČERNÝ, Michal a Dagmar CHYTKOVÁ. Přechodový model informační gramotnosti I. *ITlib. Informačné technológie a knižnice*, Bratislava: Centrum vedecko-technických informácií SR, 2013, roč. 17, č. 4, s. 33-39. ISSN 1336-0779.

Česko mluví. [online]. [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://ceskomluvi.cz/>.

DOMBROVSKÁ, M., H. LANDOVÁ a L. TICHÁ. *Informační gramotnost – teorie a praxe v ČR*. Národní knihovna [online]. 2004, roč. 15, č. 1 [cit. 2013-11-01], str. 7-18. Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/NKKR0401/0401007.html>. ISSN 1214-0678.

HUITT, William. Bloom et al.'s taxonomy of the cognitive domain. *Educational Psychology Interactive*, 2004, 22.

Information Literacy Competency Standards for Higher Education. *American Library Association* [online]. Huron St., Chicago IL: ALA, 2000 [cit. 2013-10-31]. Dostupné z: <http://www.ala.org/acrl/standards/informationliteracycompetency#ilhed>.

Strategie vzdělávání 2020. *MŠMT* [online]. 2013 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://www.vzdelavani2020.cz/>

The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy: Core Model For Higher Education. *SCONUL: Society of College, National and University Libraries* [online]. SCONUL Working Group on Information Literacy, 2011 [cit. 2013-10-31]. Dostupné z: <http://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf>.

Upravený Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání platný od 1. 9. 2013. *MŠMT* [online]. 2013 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>.

S KPI se již ve světě informací neztratím [online]. KISK MUNI, 2012 [cit. 2013-10-30]. Dostupné z: <http://kpi.knihovna.cz>.

Odborný článek vznikl v rámci projektu CEINVE: Centrum informačního vzdělávání: rozvoj informační gramotnosti na MU. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/2.2.00/28.0241.

Michal Černý **Dagmar Chytková** **Pavlna Mazáčová** **Gabriela Šimková**
mcerny@phil.muni.cz dchytkova@phil.muni.cz pmazacov@phil.muni.cz gsimkova@phil.muni.cz

¹⁵ COONAN, Jane Secker and Emma. *The new information literacy: a practical framework for teaching*. London: Facet, 2012. ISBN 978-185-6048-224.